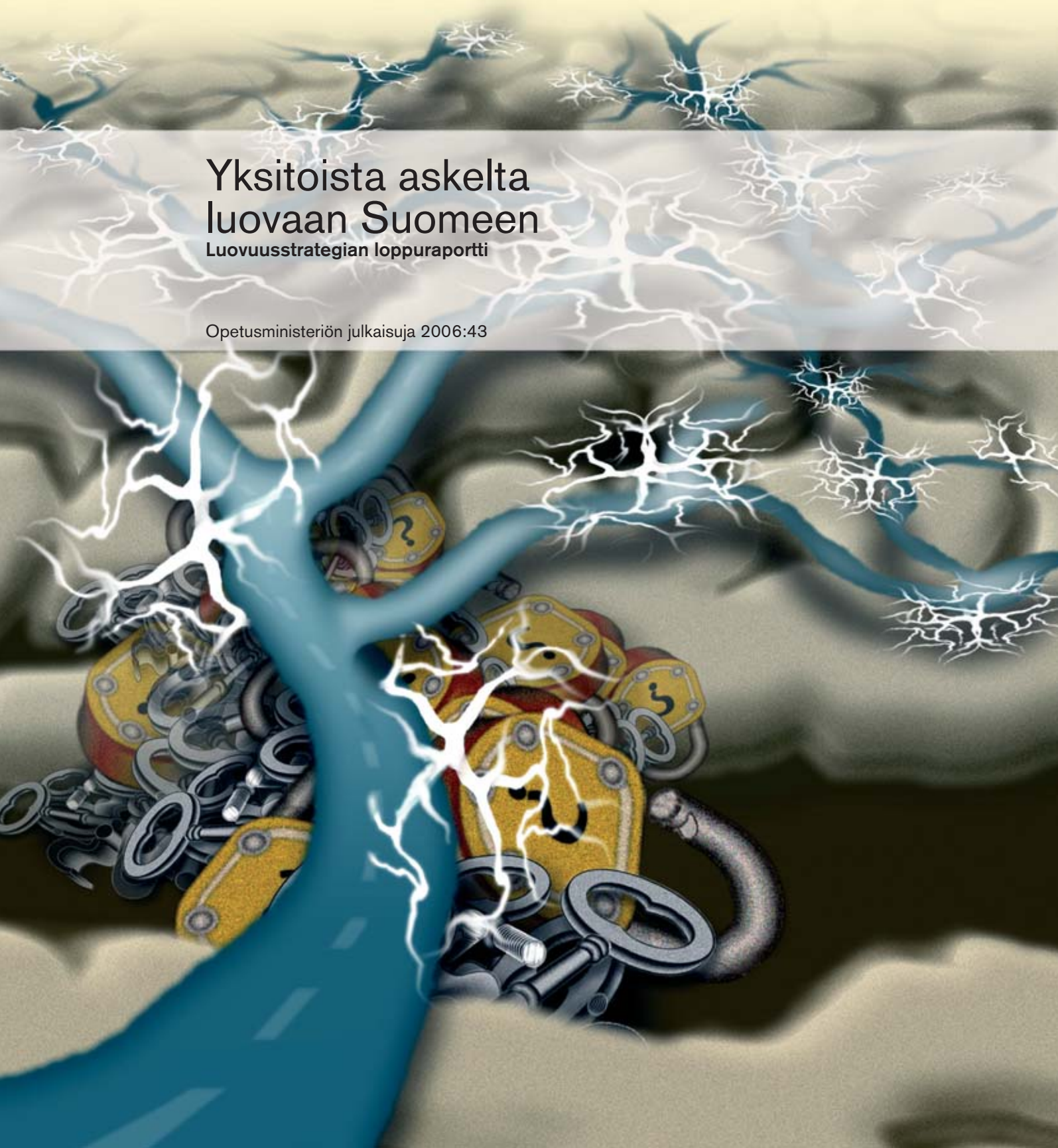

Yksitoista askelta luovaan Suomeen

Luovuusstrategian loppuraportti

Opetusministeriön julkaisuja 2006:43

Yksitoista askelta luovaan Suomeen

Luovuusstrategian loppuraportti

Opetusministeriön julkaisuja 2006:43

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto /
Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen
PL / PB 29, 00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
<http://www.minedu.fi>
<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>

Kansi / Omslag: Vesa Huhtala, VSO
Taitto / Ombrytning: Erja Kankala
Yliopistopaino / Universitetstryckeriet 2006
ISBN 952-485-232-2 (nid.)
ISBN 952-485-233-0 (PDF)
ISSN 1458-8110

Opetusministeriön julkaisuja / Undervisningsministeriets publikationer 2006:43

Saatteeksi

Suomalainen yhteiskunta on taloudellisesti ja sosiaalisesti vahvempi kuin koskaan. Kuitenkin yhteiskuntamme keskeisimpiä haasteita, joihin tulee kyetä varautumaan ja vastaamaan, ovat globalisaatio, teknologinen kehitys ja kulttuurien välinen vuorovaikutus. Suomi on menestynyt hyvin muuttuvassa maailmassa, mutta laakereille ei ole varaa jäädä lepäämään.

Taloudellisten, sosiaalisten ja henkisten haasteiden kannalta luovuus ja innovatiivisuus ovat tulleet ratkaiseviksi. Monet muutkin maat kuin Suomi ovat panostamassa niihin. Onneksemme perusvalmiutemme ovat hyvät yhteiskunnalliseen vakauteen, koulutukseen, tutkimukseen, tuotekehitykseen ja kulttuuriin tehtyjen aiempien merkittävien panostusten ansiosta.

Kiinnostuksessamme luovuuden haasteeseen ei ole kohdallamme kyse hukkuvan tarttumisesta oljenkorpeen. Luovuus on meille ennen kaikkea mahdollisuus vahvistaa voimavarojamme, kehittää toimintojamme ja uudistaa yhteiskuntaamme. Suurimmat muutostarpeet ovatkin ajattelutavoissamme ja asenteissamme.

Opetusministeriön luotsaamassa luovuusstrategiatyössä luovuutta on tarkasteltu kaikkiin yhteiskunnallisiin toimintoihin liittyvänä asiana. Strategiaprosessin alkuvaiheessa perehdyttiin eri näkökulmiin ja pohdittiin yksityiskohtaisiakin luovuutta edistäviä toimia. Strategiaprosessia tarkastellut yhteistyöryhmä katsoi tehtäväkseen arvioida kaikkein keskeisimpiä luovuuden edistämisen tarpeita suhteessa ajankohtaisiin toimintaympäristömuutoksiin ja yhteiskunnan kehittämisen kokonaisuuteen. Tästä näkökulmasta päädyimme yhteentoista teemaan ja esitykseen.

Kantava ajatuksemme työryhmän työskentelyssä oli, että luovuus on sellainen tapa kokea, ajatella ja toimia, joka on syytä saada käyttöön laajasti yhteiskunnassa. Millään yksittäisillä tempuilla Suomea ei tehdä luovemmaksi. Toinen lähtökohta oli, että luovuutta ei voi ostaa eikä luovuuteen voida pakottaa. Siksi emme esitä varsinaisesti yhtään uutta rahoituspanostusta, uutta lakia tai uutta instituutiota luovuuden nimissä. Tie kohti luovempaa Suomea kulkee asenteiden sekä ajattelu- ja toimintatapojen muuttamisen kautta.

Luonnollisesti rahoitusta ja institutionaalistakin toimintaa voidaan tarvita, jos ja kun mainitut muutokset johtavat myös rakenteellisiin uudistuksiin yhteiskunnassa. Silloinkin on luultavasti kyse olemassa olevien toimintatapojen, rahoitusmuotojen ja instituutioiden toiminnan järjestelemisestä ja suuntaamisesta uudelleen. Tällaiseen suomalaisen yhteiskunnan uudistumiseen toivomme luovuusstrategiaraporttimme antavan eväitä.

Esko Aho

Luovuusstrategian yhteistyöryhmän puheenjohtaja

Työryhmän työskentelyyn osallistivat:

Esko Aho, yliasiamies, Sitra, *puheenjohtaja*

Kalevi Kivistö, ministeri, *varapuheenjohtaja (Luovuusstrategian valmistelutyöryhmän puheenjohtaja)*

Tuula Arkio, kulttuurineuvos, Valtion taidemuseon ylijohtaja 31.8.2006 saakka
(*Luova talous -osatyöryhmän puheenjohtaja*)

Aila Paloniemi, kansanedustaja (*Luova ihminen -osatyöryhmän puheenjohtaja*)

Pekka Sauri, apulaiskaupunginjohtaja, Helsingin kaupunki (*Luovat ympäristöt -osatyöryhmän puheenjohtaja*)

Anne Brunila, toimitusjohtaja, Metsäteollisuus ry

Riitta Kaivosoja, ylijohtaja, opetusministeriö

Sakari Karjalainen, ylijohtaja, opetusministeriö (1.8.2006 alkaen)

Hannele Koivunen, kulttuuriasianneuvos, opetusministeriö, *sihteeri*

Markku Linna, kansliapäällikkö, opetusministeriö (31.7.2006 saakka)

Anita Mikkonen, maakuntajohtaja, Keski-Suomen liitto

Yrjö Neuvo, professori, Nokia (10.2.2006 alkaen)

Jukka Pekkarinen, ylijohtaja, valtiovarainministeriö (10.2.2006 alkaen)

Esa Pirnes, erikoissuunnittelija, opetusministeriö, *sihteeri*

Pekka Salmi, liiketoimintajohtaja, Sitra (10.2.2006 alkaen)

Ritva Siikala, teatteriohjaaja, toiminnanjohtaja, Cassandra ry

Petra Tarjanne, ylitarkastaja, kauppa- ja teollisuusministeriö

Kari Uusikylä, professori, Helsingin yliopisto

Tapio Varmola, rehtori, Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Markku Wallin, kansliapäällikkö, työministeriö

Erkki Virtanen, kansliapäällikkö, kauppa- ja teollisuusministeriö

Sisältö

Luovan Suomen visio ja lähtökohdat	6
Visio vuoteen 2020	6
Näkökulma ja tarkastelukehys	6
Lähtökohta ja tavoite	7
Peruskäsitteet	7
Luovan Suomen askeleet	8
1. Lasten luovuutta vaalitaan – vanhemmilla on vastuu, yhteiskunta tukee	8
2. Eheytytystä koulupäivästä luovuutta tukeva rytmi koulutukseen	8
3. Kulttuurin kaikki alueet kukoistamaan	9
4. Ikkunoita auki arvoja ja asenteita tarkistamalla	9
5. Innostaviin ympäristöihin	10
6. Työelämän käytännöt luovuudelle suosiollisiksi	10
7. Motivoinnilla, johtamisella ja urakierrolla vauhtia luovuuteen	11
8. Luovuutta ja innovatiivisuutta kaikille toimialoille ja alueille	11
9. Ideat tuotteiksi yrityksissä	12
10. Hallinnon rakenteita ja toimintatapoja uudistetaan	12
11. Luovuussopimus	13
Liite 1: Muut raportit	14
Liite 2: Luovuusstrategiatyö prosessina	15
Liite 3: Luovuusstrategiatyön toimeksianto	16
Elva steg mot ett kreativt Finland	18

Luovan Suomen visio ja lähtökohdat

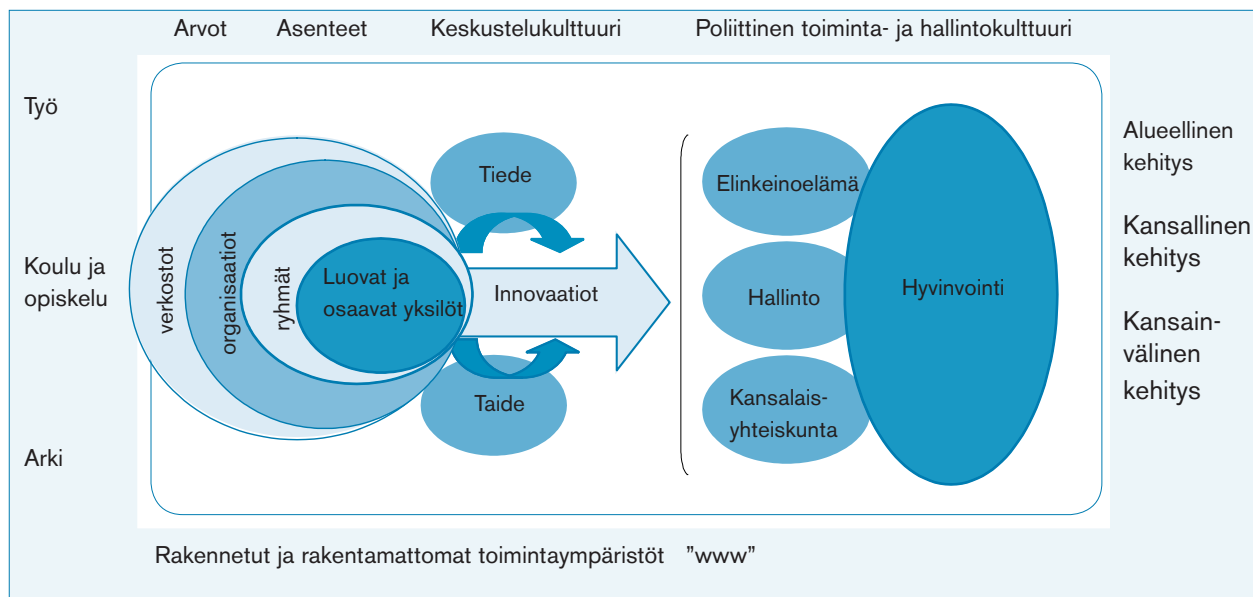
Visio vuoteen 2020

Suomalainen yhteiskunta arvostaa luovaa toimintaa ja kannustaa siihen. Esteet sen tieltä on raivattu. Suomalaisten luovuus on käytössä heidän itsensä, yhteisönsä ja suomalaisen yhteiskunnan hyväksi.

Näkökulma ja tarkastelukehys

Luovuutta voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta, kuten myös luovuusstrategiatyön aiemmat vaiheet osoittavat (kuvio 1). Tässä loppuraportissa

etsitään vastauksia siihen, miten voimme luovuuden avulla vastata suomalaisen yhteiskunnan keskeisimpiin haasteisiin. Niitä ovat globalisaatio, kulttuurien vuorovaikutus, teknologinen kehitys sekä henkisen ja aineellisen hyvinvoinnin edistäminen. Luovuus on perinteisesti tunnistettu lähinnä taiteessa ja tieteessä, joilla on monia säteilyvaikutuksia muihin toimintoihin. Luovuusstrategiassa kiinnitetään huomiota kuitenkin luovuuden tunnistamiseen sekä sen edistämisen mahdollisuuksiin kaikilla toiminnan alueilla.

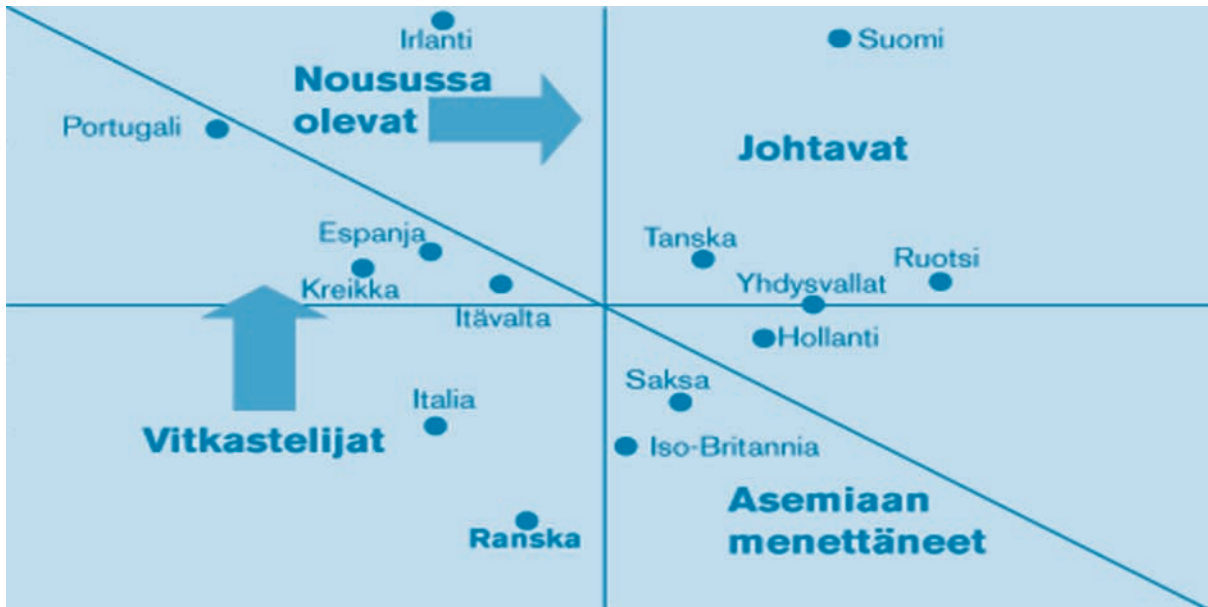

Kuvio 1: Luovuus ja uudistuminen

Lähtökohta ja tavoite

Monissa kansainvälisissä yhteiskuntien toimivuutta ja menestystä koskevilla vertailuilla Suomi on menestynyt viime vuosina hyvin, mutta myös syrjäytyminen ja kansalaisten pahoinvointi on lisääntynyt. Neljäätoista EU-maata ja Yhdysvaltoja koskeneessa tutkimuksessa Suomi oli myös luovuuden edellytyksissä kärjessä 2000-luvun alussa, mutta esimerkiksi kansalaisten mahdollisuudet ilmaista itseään ja vaikuttaa asioihin koettiin monia muita huonompina (kuvio 2). Mittaukset antavat viitteitä kehittämisen tarpeista. Suomen

menestys on perustunut suurelta osin yhteiskunnallisten olojen vakauteen sekä koulutukseen, tutkimukseen, tuotekehitykseen ja kulttuuriin tehtyihin investointeihin. Jatkossa niitä on kuitenkin kyettävä hyödyntämään aiempaa selvästi paremmin. Myös henkistä hyvinvointia on vahvistettava. Luovuuden edistämisellä on tämän tavoitteen toteuttamisessa keskeinen rooli. Lisäksi on otettava huomioon, että myös muualla panostetaan luovan toiminnan ja innovaatiokykyjen vahvistamiseen, eikä menestyksemme jatkuminen ole itsestäänselvyys.

Kuvio2: Euro-voimakkuus -matriisi /Florida ja Tinagli 2004. Matriisissa on yhdistetty luovuuden edellytyksiä (koulutus, teknologia, suvaitsevaisuus) koskevat vertailutiedot niissä tapahtuneita muutoksia kuvaaviin tietoihin. Kuvion pysty- ja vaakasuorat akselit osoittavat tulosten keskiarvon paikkaa suhteessa menestymiseen ja sen suuntaan.

Peruskäsitteet

Tässä raportissa puhutaan luovuudesta ja innovatiivisuudesta toisiinsa liittyvinä asioina. Määrittelemme nämä käsitteet seuraavasti.

Luovuudella tarkoitamme kykyä yhdistellä merkityksiä ja asioita ennen kokemattomilla tavoilla. Luovuus nousee yksilöiden henkisestä liikkuvuudesta ja ajattelun avaruudesta. Elin- ja toimintaympäristön monimuotoisuus ja joustavuus mahdollistavat sen toteutumisen. Halu toimia vapaasti ja ottaa riskejä siivittää usein luovuutta. Luovuuden kannalta on tärkeää,

että riskinoton mahdollisuudet, perusturvallisuus ja kansalaisten keskinäinen luottamus ovat tasapainossa. *Innovatiivisuudella* tarkoitamme kykyä ja uskallusta viedä luovat ideat uusiksi tuotteiksi, palveluiksi tai käytännöiksi työ- ja muissa yhteisöissä ja organisaatioissa. Sen toteutumista edesauttaa, jos yhteisö arvostaa luovuutta ja jos organisaation toimintakulttuuri, johtamis-, ohjaus- ja palkitsemisjärjestelmät sekä resurssit saadaan tukemaan sitä. Lisäksi innovatiivisuus edellyttää esteetöntä, muodolliset rajat ylittävää vuorovaikutusta organisaatioissa ja niiden kesken.

Luovan Suomen askeleet

1. Lasten luovuutta vaalitaan – vanhemmilla on vastuu, yhteiskunta tukee

Luovuuden, kuten lapsen muidenkin voimavarojen ja kykyjen, kehittyminen perustuu lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen. Vanhempien on otettava vastuu lapsistaan, koska lapsi tarvitsee sekä fyysistä, sosiaalista että henkistä turvaa. Luovuuden kannalta on tärkeää vahvistaa lapsen itsetuntoa, arvostaa hänen kykyjään ja tukea itseilmaisua. Vanhempien mahdollisuudet tämän vastuun hoitamiseen kuitenkin vaihtelevat, joten yhteiskunnan tulee toimillaan tukea heitä.

Lasten välinen eriarvoisuus itsensä ilmaisemisessa ja kehittämisessä näkyy sekä koulutuksessa että harrastustoiminnassa. Mm. taiteen perusopetukseen osallistuu vain pieni osa ikäluokasta. Kasvatus-, koulutus- ja muissa lapsiin vaikuttavissa toimituksissa on siksi huolehdittava, että kaikilla on mahdollisuus ilmaista itseään, tapahtuipa se taiteellisen, taidollisen, tiedollisen, teknisen tai muun osaamisen alueilla.

Esitys 1: Yhteiskunnallisessa keskustelussa korostetaan vanhempien vastuuta lastensa elämästä ja hyvinvoinnista – myös luovuudesta. Yhteiskunta virittää kasvatusvastuuta tukevat toimet tunnistamaan myös luovan itseilmaisun kehittämisen tarpeet. Tämä näkökulma sisällytetään koulutukseen ja muihin lasten asemaan vaikuttaviin toimiin.

2. Eheytyttyä koulupäivästä luovuutta tukeva rytmi koulutukseen

Koulujärjestelmämme toimii perusteiltaan hyvin. Koulutukseen kohdistuvat vaatimukset kuitenkin kasvavat, eikä oppiaineita, -sisältöjä ja -määriä voida lisätä loputtomiin. Siksi koulun toimintaa, opetusta ja oppimisen sisältöjä on arvioitava uudelleen. Koulussa opitaan elämää ja työelämää, ei koulua tai yksittäisiä oppiaineita varten. Koulun kehittämisen haasteena on erilaisuuden – erilaisten persoonallisuuksien, motivaatioiden ja lahjakkuuksien – parempi huomioon ottaminen oppilaiden itsensä ja koulutuksen kehittämisen voimavarana sekä valmiuksien antaminen työelämässä edellytettäviä taitoja – kuten luovuutta ja innovatiivisuutta – varten. Tasa-arvon, erilaisuuden ja innovatiivisuuden onnistunut yhdistäminen varmistaa parhaiten suomalaisen koulujärjestelmän menestyksen myös tulevaisuudessa.

Luovuuden edistämisen näkökulmasta koko koulun toiminta voitaisiin järjestää uudella tavalla. Kokonaiskoulupäivän ja eheytytyn koulupäivän nimissä esitetty koulutuksen kehittäminen yhdessä elinikäistä oppimista korostavan ajattelun kanssa tarjoaa siihen hyvän näköalan. Hyvin suunniteltuna eheytyttyä koulupäivä voidaan toteuttaa ja rytmittää niin, että luovuuden tarpeet ja koulun tavoitevaatimukset ovat tasapainossa keskenään. Lukujärjestyksestä voitaisiin väljentää tavoitetasosta tinkimättä. Taito-, taide- ja ilmai-

sukasvatusta voitaisiin vahvistaa merkittävästi. Harrastusluonteinen toiminta voitaisiin integroida nykyistä laajemmin koulun toimintaan ja koulu voisi avautua monipuolisemmin toimintaympäristöönsä. Koska luovuutta voi toteuttaa kaikissa ammateissa ja se parantaa kykyä siirtyä tehtävistä toisiin, se on myös ammatillisen koulutuksen ja aikuiskoulutuksen kehittämisen mahdollisuus.

Esitys 2: Suomessa toteutetaan rohkeasti eheytetyn koulupäivän idean mukainen koulutusuudistus. Sen rakenteen ja sisältöjen toteuttamisessa hyödynnetään pedagogisen tietouden ohella luovaa toimintaa koskeva tietous. Taide-, taito- ja ilmaisukasvatuksen asema koulussa ratkaistaan tässä yhteydessä. Uudistuksella edistetetään myös koulun ja sen toimintaympäristön vuorovaikutusta. Perusopetuksen jälkeistä koulutusta kehitetään samojen tavoitteiden mukaisesti.

3. Kulttuurin kaikki alueet kukoistamaan

Kulttuuri ja taide ovat yhteisön identiteetin, luovuuden ja innovatiivisuuden perusta. Niiden merkitys myös kasvaa. Luova, henkinen pääoma säteilee myönteisiä kerrannaisvaikutuksia toimintaympäristöönsä mm. vaikuttaen asenteisiin ja arvostuksiin ja tuottaen uutta tietoa ja toimintamuotoja. Kulttuurisen ja taiteellisen luovuuden kerrannaisvaikutukset vahvistavat sekä hyvinvointia että innovatiivisen tuotannollisen toiminnan mahdollisuuksia. Taiteen perusopetus ja musiikkioppilaitosverkosto ovat hyviä esimerkkejä, miten taiteellisesta ilmaisusta kiinnostuneet saadaan yhteen ja lahjakkaille voidaan antaa mahdollisuus kasvaa alansa huipuksi. Eri taiteen alat poikkeavat luonteeltaan toisistaan, mutta on tärkeää, että kaikilla aloilla voitaisiin saada aikaan entistä enemmän myönteisiä tuloksia.

Kulttuuriperinnöstä, kulttuurin infrastruktuurista sekä taiteellisen luovan työn edellytyksistä täytyy huolehtia, mutta myös kokeilevan ja rajat ylittävän innovatiivisen toiminnan, arjen kulttuurisuuden, taiteen soveltavan käytön sekä kulttuuritoimialojen tuotannon tarpeet tulee ottaa huomioon. Kulttuuriin tarvittavien panostusten näin lisääntyessä kasvaa

myös tarve tarkastella kriittisesti toimialan rakenteita ja toimintamuotoja. Rahoituspohjaa on myös voitava monipuolistaa: valtion ja kuntien tuen lisäksi yksityinen sektori on saatava maksamaan nykyistä enemmän kulttuurin hyödyistä.

Esitys 3: Kulttuuripolitiikan asemaa yhteiskuntapolitiikassa vahvistetaan sisällyttämällä kulttuuri kaikkiin keskeisiin valtion, alueiden, kuntien ja elinkeinoelämän toimintaa ohjaaviin strategioihin. Turvataan kulttuuriperinnön, kulttuurisen infrastruktuurin, kulttuuripalveluiden ja taiteilijoiden apurahajärjestelmän tarpeet, mutta myös nykyisen rahoituksen käyttö arvioidaan. Kulttuurin rahoituspohjaa monipuolistetaan, varsinkin kun peruspanostusten lisäksi tarvitaan panostuksia kulttuurisen ja taiteellisen luovuuden soveltamiseksi ja tuotteistamiseksi eri yhteiskuntapolitiikan lohkoilla. Eri taiteenalojen asemaa kehitetään luovan toiminnan perustan ja säteilyvaikutusten edelleen vahvistamiseksi.

4. Ikkunoita auki arvoja ja asenteita tarkistamalla

Kansainvälisesti arvioiden Suomi on menestynyt pienuuteensa ja syrjäiseen asemaansa nähden hyvin. Yhteiskunnallisessa ilmapiirissä esiintyy kuitenkin vääränlaista itsetyytyväisyyttä, eikä palavasieluista uuden kehittämisen intoa ole riittävästi.

On itsetutkiskelun paikka suomalaisille, missä asioissa ja millä tavoin asenneilmastomme kaipaa rai-kastamista. Yhteiskunnan kehittyneisyyteen nähden on paradoksi, että suomalaiset kokevat vaikuttamismahdollisuutensa melko vähäisiksi –vähäisemmiksi kuin esimerkiksi muiden Pohjoismaiden kansalaiset. Myös luottamus yhteiskunnallisiin instituutioihin ja osallistuminen kansalaisvaikuttamiseen on pienempää. Onko yhteiskunnallinen aktiivisuus ja vastuu “ulkoistettu” liiaksi institutionaaliselle toiminnalle?

Keskustelukulttuuri vaikuttaa oleellisesti yhteiskunnan luovaan perustaan ja ilmapiiriin. Se ei ole aina reilua eikä kannustavaa; rohkeaa ajattelua ja toimintaa lyödään herkästi maahan, ja esitettyjä näkemyksiä arvioidaan liiaksi esittäjän henkilön tai aseman perusteella. Itsesensuurin muodoista ikävin on, jos ideat ja ajatukset jätetään esittämättä ilman näkyvää ulkoista panostusta.

Luovuuden maailma on rajaton. Tulevaisuuden luova Suomi on joka tapauksessa selvästi nykyistä enemmän sekoitus “kantasuomalaisia” ja “uussuomalaisia” ihmisiä, joten kulttuurinen vuorovaikutus on nähtävä sekä mahdollisuutena avata asenneilmastomme lukkoja että laajentaa oleellisesti kokemuspääpiiriämme ja toimintatapojamme. Kansainvälisyys ei saa olla vain sopeutumista muutoksiin tai muodollista osallistumista vaan itsestäänselvä tapa ajatella ja toimia.

Esitys 4: Suomalaista asenneilmastoa tarkastellaan ja keskustelukulttuuria edistetään itsekriittisesti niin koulutuksessa, kansalaistoiminnassa, politiikassa kuin mediassakin. Vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseen kiinnitetään edelleen huomiota. Keskustelu ja kritiikki nähdään luonnollisena osana vuorovaikutusta, ja argumentointitaitojen opettaminen on osa koulun toimintaa. Kansainväliseen toimintaan sekä kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen kotimaassa hakeudutaan nykyistä selvästi enemmän ja niille luodaan tarvittavat foorumit.

5. Innostaviin ympäristöihin

Arvojen ja keskustelukulttuurin lisäksi luovan toiminnan edellytyksiin vaikuttaa fyysinen ympäristö, jossa elämme: luonto, rakennukset, ulko- ja sisätilat; asuinympäristöt sekä työ- ja julkiset tilat. Suomessa on totuttu pitämään luontoa luovien voimavarojen lataamisen paikkana. Rakennettuun ympäristöön kiinnitetään samassa tarkoituksessa vähemmän huomiota.

Suunnittelun ja rakentamisen laatu on noussut julkiseen keskusteluun rakennusteknisistä syistä. Laatu tulee nähdä kuitenkin laajemmin elämistä, työtä ja muita toimintoja palvelevana asiana. Hyvä laatu merkitsee esimerkiksi rakennetun ympäristön esteettisyyttä, kohtaamisten ja vuorovaikutuksen mahdollistamista, historiallista kerrostuneisuutta ja monimuotoisuutta. On syytä arvioida, miten suomalaisessa arkkitehtuurissa, suunnittelussa ja rakentamisessa voidaan vahvistaa näitä luovuuden edellytyksiä. Voitaisiko suomalaisesta arkkitehtuurista luovien ympäristöjen tuottajana tehdä samankaltainen kansainvälinen kiinnostuksen kohde kuin luonnosta tai koulutusjärjestelmästä?

Esitys 5: Suomessa kiinnitetään huomiota rakennetun ympäristön luovuutta palvelemaan laatuun. Luovuusstrategian osatyöryhmien raportissa tehdyt esitykset yhdyskuntasuunnittelun, arkkitehtuurin ja rakentamisen paradigmojen kriittisestä tarkastelusta, luovien ympäristöjen kehitysideoiden myllyttämisestä, osallistumis- ja vaikuttamismenettelyjen kehittämistä, vuorovaikutuksellisuuden edistämisestä, vapaiden tilojen luovasta käytöstä ja asumisen muunneltavista ratkaisuista ovat käyttökelpoisia ehdotuksia keinoiksi, joilla tavoitetta voidaan edistää.

6. Työelämän käytännöt luovuudelle suosiollisiksi

Siirtymä teollisuusyhteiskunnasta globaaliin tietoyhteiskuntaan on ollut nopea ja siinä on oltu Suomessa monin osin eturintamassa. Viimeisimmän kehitysvaiheen nopeus on kuitenkin tuonut työelämään suuria haasteita. Työelämässä vaikuttavat päällekkäin tietoyhteiskunnan ja teollisuusyhteiskunnan aikaiset käytännöt. Kokemus työelämän hektisyydestä ja kiireestä liittyy ainakin osittain siihen, että työelämään liittyviä järjestelyjä ei ole osattu kehittää uuden kehitysvaiheen mukaisiksi.

Työelämä on myös erilaistunut ja eriarvoistunut uudella tavalla. Ns. tietotyössä työn sidokset aikaan ja paikkaan menettävät merkityksensä, ja siihen nähden monet työelämäkäytännöt ja -järjestelyt ovat auttamattomasti vanhentuneita. Samaan aikaan sidokset jopa tiukentuvat toisaalla, kun ollaan riippuvaisia erilaisista määräaikaishetkeistä. Tämän vuoksi ei ole yhtä tietä kehittää työelämää. Tietotyössä voidaan kehittää ja kokeilla rohkeastikin uudentyyppisiä organisaatiomuotoja ja työelämäjärjestelyjä, kun taas joissain toisissa töissä haasteena näyttää olevan työelämän perustavista sopimuskäytännöistä kiinni pitäminen. Kaikissa tapauksissa tavoitteena on kuitenkin oltava luovan ja innovatiivisen toiminnan edellytysten parantaminen.

Esitys 6: Tietoyhteiskunnan kehitysvaiheen murros työelämässä on vasta alkuvaiheissaan, joten työelämän kehitykseen kiinnitetään erityistä huomiota. Työelämän jakautumista luovaan ja ei-luovaan työhön tulee vält-

tää, vaikka tehtävien erilaisuus onkin syytä tunnustaa. Tarvitaan laajamittaista tutkimus- ja kokeilutoimintaa siitä, miten erilaisissa työyhteisöissä ja tehtävissä voidaan toteuttaa luovan toiminnan kannalta hedelmällisiä järjestelyjä. Myös työelämää ohjaavaa normiperustaa ja käytäntöjä tarkistetaan siinä tarkoituksessa, miten ne estävät tai edistävät luovan ja innovatiivisen työelämän kehittymistä.

7. Motivoinnilla, johtamisella ja urakierrolla vauhtia luovuuteen

Luovan työntekijän tunnusmerkki on motivoituneisuus työhönsä ja luovan työyhteisön tunnusmerkki puolestaan tilan ja tuen antaminen hänelle. Selkeät tavoitteet, riittävän vakaat toimintaolosuhteet, vapaus valita keinot tavoitteiden saavuttamiseksi sekä työyhteisön ja -ryhmien monimuotoisuus ovat luovan toiminnan perusedellytyksiä. Motivointineisuus, tyytyväisyys työn tekemistä koskeviin järjestelyihin ja vuorovaikutus vaikuttavat merkittävästi työn tuottavuuteen.

Suomalaisen johtamiskulttuurin vahvuudet ovat olleet perinteisesti enemmän asia- kuin ihmisjohtamisessa ja prosessien oikeellisuuden varmistamisessa kuin niiden innovatiivisuuden ruokkimisessa. Työntekijän motivaatioihin, oppimiseen ja vuorovaikutustaitoihin vaikuttaminen sekä innovatiivisten aloitteiden, käytäntöjen ja verkostojen tukeminen on johtamisen keskeinen tehtävä tietoyhteiskunnassa. Johtamisjärjestelmiä kehitettäessä tulee tunnustaa työyhteisöjen erilaisuus ja siten välttää toimintamallien kopioimista yhteydestä toiseen.

Liian vähälle huomiolle tieto- osaamis- ja innovaatioresurssien kartuttamisessa on jäänyt ura- ja työkierto. Alttius vaihtaa työpaikkaa erilaisten yhteiskunnallisten toimintasektoreiden välillä on vähäistä. Ura- ja työkiertoa estävät mm. asenteet, palvelussuhteiden erilaiset ehdot sekä virkoihin ja tehtäviin rekrytoimisessa käytetyt kriteerit, jotka usein korostavat liian kategorisesti muodollista ja juuri kyseisen alan pätevyyttä.

Esitys 7: Luovuutta ja innovatiivisuutta edistävän kulttuurimuutoksen aikaansaamiseksi suomalaisilla työpaikoilla kiinnitetään huomio kannustamisen ja palkitse-

misen käytäntöihin. Johtamiskoulutuksessa paneudutaan luovuuden ja innovatiivisuuden johtamiseen. Julkishallinnon normi- ja tulosohjauskäytäntöjä täydennetään tai korvataan innovatiivisten käytäntöjen ohjauksella. Ura- ja työkierron edistämisen keinoista, esteiden poistamisesta ja hyödyistä tehdään selvitys.

8. Luovuutta ja innovatiivisuutta kaikille toimialoille ja alueille

Luovan talouden kehittäminen on luovuuteen ja innovatiivisuuteen panostamista kaikilla toimialoilla. Menestyminen on sitä aina edellyttänytkin jo pelkästään tuotantoprosessin tehokkaan järjestämisen muodossa, mutta yhä tärkeämmäksi luovuuden toteuttamisen alueeksi on tullut tuotteistaminen, markkinointi ja muu tuotteiden tai palvelujen kehittäminen. On tärkeää tunnistaa kullakin toimialalla ne luovuutta edistävät tai estävät toiminnot ja mekanismit, jotka vaikuttavat toimialan kehitykseen.

Nykyisin puhutaan usein luovista toimialoista. Joskus niillä tarkoitetaan kulttuurin toimialaa, joskus sen lisäksi muitakin toimintoja. Näille aloille tulee rakentaa edellytykset klusterien muodostumiseksi ja kehittämiseksi. Alan pienten yritysten erityinen haaste on liiketoimintaosaamisen kehittämisessä. Tärkeää toimialan kannalta on lisäksi, että löydetään henkisen omaisuuden suojaan sellainen tasapainoinen ratkaisu, joka turvaa sekä luovan työn tekijän että käyttäjien oikeudet.

Luovuuden ja innovatiivisuuden edistämisen haaste koskee koko Suomea. Maan eri alueita tulee kehittää alueellisina innovaatioympäristöinä niiden omien lähtökohtien ja oman aktiivisuuden pohjalta mutta julkisen vallan riittävästi tukemina. Mm. EU:n rakennerahastovaroja tulee suunnata alueellisen innovaatio toiminnan synnyttämiseksi, mikä edellyttää kuitenkin parempaa hallinnonalojen välistä yhteistyötä. Ohjelmaperusteisessa aluepolitiikassa on tärkeää, että esimerkiksi aluekeskus- ja osaamiskeskusohjelmissa valitsematta jääneitä hankeideoita ei päästetä hautautumaan, vaan niiden kehittämiseksi löydetään muita keinoja. Sama koskee esimerkiksi EU:n kulttuuripääkaupunki 2011 -kilpailua varten tuotettuja hankeideoita.

Esitys 8: Luovuutta ja innovatiivisuutta edistetään kaikilla toimialoilla. Erilaiset elinkeinoelämään vaikuttavat tuki- ja rahoitusjärjestelmät arvioidaan siitä näkökulmasta, miten ne edistävät innovaatioita. Ns. luovien toimialojen kehittämistoimien on oltava riittävän kattavia ja pitkäjänteisiä, jotta ne voivat kasvaa ja kansainvälistyä. Myös alueellisen kehittämisen rahoitusta ja muuta tukea monipuolistetaan innovatiivisuuden vahvistamiseksi.

9. Ideat tuotteiksi yrityksissä

Luovuuteen liittyvä riskinotto koetaan konkreettisesti yritystoiminnassa. Yritykset ovat luovan talouden keskeisiä toimijoita. Yrittäjyyteen liittyviä asenteita on koetettu eri toimin parantaa, mutta paljon on vielä tehtävää. Tärkeää on, että sekä sisäinen yrittäjyys että rohkeampi riskinotto juurtuu osaksi suomalaista toimintakulttuuria.

Pienten ja keskiuurten yritysten toimintamahdollisuuksien parantaminen on suuri haaste, jos idealuovuuden halutaan versovan liiketoimintaluovuudeksi. Tarvitaan koulutuksen ja työelämän parempaa yhteistyötä. Yrittäjillä tulee olla mahdollisuuksia yhdistää tutkimuksen ja koulutuksen antia liiketoimintaansa ja nopeuttaa siten luovien ideoiden viemistä käytäntöön. Vastavuoroisesti opettajille ja tutkijoille tulee tarjota mahdollisuuksia soveltaa työelämäkokemuksia oppimisprosessien ja -ympäristöjen kehittämässä. Pk-yritysten mahdollisuuksia panostaa tutkimukseen ja tuotekehitykseen on vahvistettava myös testausympäristöjä kehittämällä, niiden käyttöä helpottamalla ja suuntaamalla yrityspalveluita innovatiivisen toiminnan tukemiseen.

Yrittäjyyden kannalta urakierron helpottaminen on tärkeää, koska – kuten näyttää – sukupolvien muuttamisen myötä yrittäjyyteen ei enää suhtauduta elämäntapana vaan elämänvaiheena. Verkostoitumista, liikkuvuutta ja uuden oppimista voidaan edistää lisäksi benchmarkingin avulla.

Esitys 9: Yrittäjyyden asemaa vahvistetaan edelleen Suomessa. Yrittäjyyden politiikkaohjelma käynnistetään myös seuraavalla hallituskaudella. Koulujen yrittäjyyskasvatusta vahvistetaan. Toisen ja korkea-asteen kou-

lutuksen taloudellisia kannustinjärjestelmiä kehitetään niin, että koulutuksen ja työelämän vuorovaikutusta voidaan parantaa.

10. Hallinnon rakenteita ja toimintatapoja uudistetaan

Suomalainen hallintojärjestelmä on kansainvälisesti arvioiden luotettava ja korruptoitumaton. Toisaalta sen perusrakenteet ovat pysyneet pitkään muuttumattomina. Hallinnon uudistamista tarvitaan, eikä vähiten luovuuden ja innovatiivisuuden näkökulmasta. Joissain kehityksensä vaiheissa instituutiolla on taipumus kääpetyä itseensä ja puolustaa omia etujaan yli kohtuuden – rakenteet vaikuttavat toiminta- ja ajatustapoihin. Siksi on aina kysyttävä, ovatko säilyttävät ja uudistavat ainekset yhteiskuntarakenteissa oikeassa suhteessa keskenään.

Liiallinen lokeroituminen on hallinnon helmasynti, johon EU-byrokratia on tuonut oman lisänsä. Hallinnollisen työn kapasiteetti ei aina kohdistu oikeisiin asioihin, kun monet eri tahot ja tasot tekevät osittain samoja asioita. Selkeä, joustava ja ketterä hallinto on pienen maan mahdollisuus ja etuoikeus edesauttaa luovuutta: se vapauttaa voimavaroja sisältöjen ideointiin ja kehittämiseen. Nykyhallinnossa uusille ideoille ja aloitteille ei tahdo löytyä edistämisen kanavaa eikä rahoitusta. Siten luovuuden ja innovatiivisuuden edistämiseksi hallinnollisesti tarvitaan paitsi tukipolitiikan myös hallintorakenteiden uudistamista. Kunta- ja palvelurakennemuutos on avaus tähän suuntaan.

Esitys 10: Julkisessa hallinnossa luodaan nykyistä paremmat mahdollisuudet strategiselle johtamiselle. Organisaatorakenteita ja toimintatapoja kehitetään joustavammiksi vastaamaan nykyisiä ja tulevia kehittämistarpeita. Ministeriöiden ja muun keskushallinnon kykyä hoitaa sektorirajat ylittäviä vastuuta ja tehtäviä parannetaan oleellisesti. Myös julkishallinnon, elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan yhteistyöhön etsitään uusia malleja. Poliittikkaohjelmat organisoidaan ja resursoidaan nykyistä selvästi vahvemmin.

11. Luovuussopimus

Luovuus ja innovatiivisuus ovat yhteiskunnan kehittämisen keskeisiä voimavaroja ja avaimia Suomen tulevaan menestymiseen. Luovuuden edistämisen haaste koskee kaikkia suomalaisen yhteiskunnan toimijoita. Niiden on syytä lisätä herkkyyttään tässä tarkoituksessa. Luovuuden mahdollisuuksia voidaan edistää useissa tapauksissa asenteita ja toimintatapoja muuttamalla, mutta resurssipanostuksiakaan ei pidä kavahtaa, jos sellaiset tulevat tarpeellisiksi. Myös kansalaiskeskustelu on tarpeen.

Luovuusstrategiaprosessi on ollut kolmivaiheinen. Esi valmistelun jälkeen syksyllä 2005 valmistuneissa osatyöryhmien raporteissa on esitetty runsaasti ideoita ja esityksiä eri toimijatahoille luovuuden edistämiseksi. Tämä loppuraportti on kokoava näkökulma strategia-työhön, mutta ei varsinainen yhteenvedo tai kannanotto osatyöryhmien työhön ja esityksiin. Luovuuden suhteen on tärkeää, että ideointi on vapaata. Johtopäätöksiä tekevät ja vastuun kantavat viime kädessä ne, jotka toiminnoista vastaavat käytännössä. Tässä raportissa on nostettu esiin ne huomiot ja asiat, jotka luovuusstrategian yhteistyöryhmä näkee tärkeiksi suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseksi.

Luovuuden esiintymistä yhteiskunnan eri toiminnoissa on vaikeaa arvioida tai mitata täsmällisesti. Aiheeseen soveltuva seuranta ja arviointi ovat kuitenkin tarpeen.

Esitys 11: Seuraavan hallitusohjelman valmistelussa otetaan huomioon tässä raportissa esitetyt linjaukset ja esitykset. Luovuusstrategian tavoitteiden toteuttamiseksi luovuuden ja innovatiivisuuden edistämiseksi tehdään yksi seuraavan hallituksen politiikkaohjelmista. Opetusministeriö vastaa politiikkaohjelman valmistelusta sekä tämän luovuusstrategian seurannasta ja muista mahdollisista jatkotoimista. Suomalaisen yhteiskunnan eri toimijatahot - erityisesti ministeriöt - ottavat omia ja toimialojensa toimintoja kehittäessään huomioon luovuuden ja innovatiivisuuden edistämisen haasteen hyödyntämällä luovuusstrategiatyön aineistoja.

Liite 1: Muut raportit

Luovuusstrategiaproessi on tuottanut aiemmin seuraavat raportit:

- Luovuuskertomus, opetusministeriön julkaisu 2004:4
- Selvitys muissa maissa tehdyistä luovuusstrategioista (opetusministeriön www-sivuilla, ks. osoite alla)
- Kooste valmisteleavan työryhmän esityksestä saaduista kommentteista (opetusministeriön www-sivuilla, ks. osoite alla)
- Kolme puheenvuoroa luovuuden edistämisestä, Luovuusstrategian osatyöryhmien raportit, Opetusministeriön julkaisu 2005:35

Luovuusstrategiasta kerrotaan opetusministeriön www-sivuilla osoitteessa

http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikkalinjaukset_ohjelmat_ja_hankkeet/luovuusstrategia

Strategiaraportit ovat siellä luettavissa PDF-muodossa. Painettuina niitä voi tilata Yliopistopainosta, puh. 09-7010 2363 tai books@yopaino.helsinki.fi

Muita tärkeitä viime vuosina tuotettuja aihepiiriin liittyviä strategisia julkaisuja ovat esimerkiksi:

- Creating an Innovative Europe. European Commission. January 2006.
- Osaava, avautuva ja uudistuva Suomi/ Suomi maailmantaloudessa selvityksen loppuraportti. Valtioneuvoston kanslia 2004.
- Pekka Himanen, Välittävä, kannustava ja luova Suomi. Katsaus tietoyhteiskuntamme syviin haasteisiin. Eduskunnan kanslian julkaisu 4/2004
- Luova työote – tuottava työ. Työelämälähtöiseen luovuuteen perustuva tuottavuusstrategia. Työhallinnon julkaisu 345:2005.
- Taide on mahdollisuuksia, ehdotus valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi (opetusministeriö 2002) sekä Valtioneuvoston periaatepäätös taide- ja taiteilijapolitiikasta (opetusministeriön julkaisu 2003:20).
- Luovien alojen yritystoiminnan kehittäminen, ilmestyy opetusministeriön julkaisu -sarjassa syksyllä 2006.
- Ks. myös Opetushallituksen luovuus- ja kulttuurikasvatushanke LÄHDE (www.opi.fi -> Kehittämishankkeet -> Lähde

<p>Valmisteleva työryhmä -> Luovuuskertomus OPM:n julkaisuja 2004:4</p> <p><i>Luovuus</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • koskee kaikkia • yksilöitä ja yhteisöjä uudistava voimavara • keskeistä vapauden ja tehokkuuden välisen jännitteen säätely <p>• “Luovuusstrategia?... Mahdoton tehtävä. Toisaalta, meillähän on jo nykyrakenteissa ja toimissa yhtä ja toista, joilla edistämme luovuutta...”</p> <p><i>Luovuusstrategia (ehdotus):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ei kertahanke vaan prosessi • tuettava ja innostettava luovuuden edistämiseen tähtääviä aktiviteetteja • tunnistettava luovuuden edistämisen “sokeat pisteet” • uusia aloitteita ja prosesseja -- -- • Kv. luovuusstrategiat -selvitys (2004) • Ehdotuksen kommentointikierros (2004) 	<p>Kulttuuriministeri Tanja Karpelan toimeksianto Dnro 63/043/2004 //OPM</p> <p><i>Tehtävät:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • kiinnitettävä huomio luovuuden kasvavaan merkitykseen • lisätä edellytyksiä luovien voimavarojen käytölle • etsiä tasapainoa luovuuteen liittyvien yhteiskunnan kehittämismahdollisuuksien ja kasvavien kilpailu- ja tehokkuusvaatimusten välillä <p><i>Kolme osatyöryhmää:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Luova ihminen (pj. Aila Paloniemi) • Luovat ympäristöt (pj. Pekka Sauri) • Luova talous (pj. Tuula Arkio), <p>joiden tehtävä tarkastella luovuutta työryhmäkohtaisen toimeksiannon mukaisesti</p> <ul style="list-style-type: none"> • sekä <i>Yhteistyöryhmä</i> (pj. Esko Aho), joka vastaa johtopäätöksistä ja strategiatyön kokonaisuudesta. 	<p>Osatyöryhmien työvaihe -> Kolme puheenvuoroa luovuuden edistämisestä OPM:n julkaisuja 2005:35</p> <p><i>Luova ihminen:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • voimavarakeskeinen ihminen ja yhteiskuntakäsitys • sosiaalisten innovaatioiden tuki • hallinnonalarajojen ylitys ja kiireen ongelma työelämässä • 36 esitystä <p><i>Luovat ympäristöt:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • luova elämänasenne/ tuottava luovuus • kilpailukulttuurin riskit • hyvinvointiyhteiskunnasta ei pidä luopua • 29 esitystä <p><i>Luova talous:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • haasteena talouden innovaatiovetoinen kehitysvaihe • idealuovuus ja bisnesluovuus yhdistettävä • talous, tiede, taide, teknologia, osaaminen ja koulutus yhdessä voimavara • 82 linjausta/esitystä 	<p>Yhteistyöryhmän loppu- raportti -> Yksitoista askelta luovaan Suomeen OPM:n julkaisuja 2006: 43</p> <p><i>Luovan Suomen askeleet:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lasten luovuutta vaalitaan - vanhemmilla vastuu, yhteiskunta tukee 2. Eheytytystä koulupäivästä luovuutta tukeva rytmi koulutukseen 3. Kulttuurin kaikki alueet kukoistamaan 4. Ikkunoita auki arvoja ja asenteita tarkistamalla 5. Innostaviin ympäristöihin 6. Työelämän käytännöt luovuudelle suosiollisiksi 7. Motivoinnilla, johtamisella ja urakierrolla vauhtia luovuuteen 8. Luovuutta ja innovatiivisuutta kaikille toimialoille ja alueille 9. Ideat tuotteiksi yrityksissä 10. Hallinnon rakenteita ja toimintatapoja uudistetaan 11. Luovuussopimus
---	--	---	--

30.11.2004

DNRO 63/043/2004

Yliasiamies Esko Aho
Suomen itsenäisyyden juhlarahasto

ASIA: Luovuusstrategiatyön toimeksianto

Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelmassa todetaan, että laaditaan koko maata koskeva luovuusstrategia. Tämän johdosta opetusministeriö on päättänyt käynnistää luovuusstrategiatyön seuraavalla toimeksiannolla:

Hallitusohjelmassa tarkoitetun koko maata koskevan luovuusstrategiatyön tavoitteena on:

- kiinnittää yhteiskunnan eri toimijoiden huomio luovuuden kasvavaan merkitykseen yksilöiden, yhteisöjen ja koko yhteiskunnan hyvinvoinnissa ja menestyksessä
- lisätä eri toimin edellytyksiä luovuuteen liittyvien yksilöllisten ja yhteisöllisten voimavarojen käytölle sekä
- etsiä tasapainoa luovuuteen liittyvien yhteiskunnan kehittämismahdollisuuksien ja kasvavien kilpailu- ja tehokkuusvaatimusten välillä.

Luovuusstrategiatyössä tulee hyödyntää ja tukea olemassa olevia luovuuden edistämiseen tähtäviä hankkeita tai prosesseja, tehdä uusia aloitteita tai käynnistää uusia prosesseja, joilla mahdollistetaan luovuuden parempi toteutuminen elämän ja yhteiskunnan eri alueilla sekä valmistella strategia luovuuden edistämiseksi Suomessa.

Luovuusstrategiatyötä ohjaava visio on itseään luovasti toteuttavien yksilöiden, innostavien, kannustavien ja tukevien yhteisöjen sekä luovuudesta menestystä ammentavien yritysten Suomi.

Luovuusstrategiatyö toteutetaan 1.1.2005 - 31.10.2006 välisenä aikana. Strategiatyö koostuu kolmesta osiosta: Luova ihminen, Luovat ympäristöt ja Luova talous seuraavien niitä koskevien toimeksiantojen mukaisesti:

- *Luova ihminen* -osiossa tarkastellaan luovuutta ihmisen lajiominaisuutena, itsensä toteuttamisena, ajattelu- ja toimintatapoina, arkielämässä vaikuttavana yksilöllisenä ja yhteisöllisenä tekijänä, ammatillisena ominaisuutena ja työyhteisöjen voimavarana. Tässä osiossa tarkastellaan myös kasvatuksen ja koulutuksen roolia luovuuden edistämisessä.

- *Luovat ympäristöt* -osiossa tarkastellaan luovuuden toteutumisen toimintaympäristöehtoja, kuten suomalaista mentaali- ja muuta traditiota ja kulttuurin tilaa, luovuuden toteuttamiselle suotuisia tai haitallisia elin- ja toimintaympäristöjä sekä niitä henkisiä, rakenteellisia tai muita tekijöitä, jotka estävät tai edistävät luovuuden toteuttamista. Tässä osiossa tarkastellaan myös sosiaalisten innovaatioiden tuottamista sekä nykyistä suvaitsevaisemman arvo- ja asenneilmaston sekä monikulttuurisuuden edistämistä strategiatyön kokonaisuudessa.

- *Luova talous* -osiossa tarkastellaan luovaa taloutta innovaatiopolitiikan ytimenä ja Suomen kansainvälistä kilpailukykyä parantavana toimialana sekä sen osana kulttuuriosaamisen ja kulttuuriviennin edistämistä. Kulttuuriviennin edistämiseksi otetaan huomioon toukokuussa 2004 valmistuneen Kulttuurivientiselvityksen ehdotukset jatkotoimenpiteistä.

Kunkin osion toteuttamista varten perustetaan työryhmät. Työryhmien tehtävänä on pohjustaa luovuusstrategian laatimista oman toimeksiantonsa pohjalta ja edistää muutoin osaltaan luovuusstrategiatyön tavoitteita. Eri osioita varten perustettavat työryhmät päättävät omista toimintatavoistaan kokonaisstrategian puitteissa. Työryhmien puheenjohtajat ja erikseen nimettävät muut edustajat muodostavat yhteistyöryhmän, jossa käsitellään strategiatyön kokonaisuutta. Yhteistyöryhmä vastaa luovuusstrategian laadinnasta. Työn organisoinnissa ja toteuttamisen tavoissa työryhmien toivotaan mahdollisuuksien mukaan toteuttavan niitä sykkivän organisoitumisen, verkostoitumisen ja yhteishallinnan periaatteita, jotka mainitaan luovuusstrategian valmistelutyöryhmän ehdotuksissa (opetusministeriön julkaisuja 2004:4).

Yhteistyöryhmän puheenjohtajaksi ministeriö on kutsunut Teidät ja varapuheenjohtajaksi puheenjohtaja Kalevi Kivistön Suomen Punaisesta Rististä. Työryhmien kokoonpanot liitteenä.

Työryhmäkulut maksetaan määrärahasta 29.01.21.

Kulttuuriministeri

Tanja Karpela

Johtaja

Rauno Anttila

TIEDOKSI:

Työryhmien jäsenet ja sihteerit

OPM:n talousyksikkö

OPM:n sisäinen ja ulkoinen tiedotus

OPM hankerekisteri

Elva steg mot ett kreativt Finland

Slutrapport om kreativitetsstrategin

Vision för 2020. Det finska samhället sätter värde på kreativ verksamhet och uppmuntrar till sådan. Hindren för detta har undanröjts. Finländarnas kreativitet kan utnyttjas av dem själva, de sammanslutningar där de är verksamma och det finska samhället.

Stegen mot ett kreativt Finland

1. Barns kreativitet omhuldas – föräldrarna bär ansvaret, samhället stöder

I samhällsdebatten betonas föräldrarnas ansvar för sina barns liv och välbefinnande – även för kreativiteten. Samhället riktar de åtgärder som skall stödja fostringsansvaret så att också utvecklingsbehoven i fråga om kreativt självuttryck identifieras. Denna aspekt integreras i utbildningen och andra åtgärder som påverkar barns ställning.

2. En sammanhållen skoldag – rytmen skall bidra till kreativitet i utbildningen

I Finland genomför man modigt en utbildningsreform som utgår från idén om en sammanhållen skoldag. I strukturen och innehållet utnyttjas förutom pedagogisk kunskap också kännedom om kreativ verksamhet. Vilken ställning konst-, färdighets- och gestaltningsämnena har i skolan avgörs i detta sammanhang. Genom reformen främjas också interaktionen mellan skolan och dess omvärld. Utbildningen efter den grundläggande utbildningen utvecklas enligt samma mål.

3. Alla områden av kulturen skall få blomma

Kulturpolitikens ställning i samhällspolitik styrks genom att kultur inkluderas i alla centrala strategier som styr statens, regionernas, kommunernas och näringslivets

verksamhet. Behoven i fråga om kulturarvet, den kulturella infrastrukturen, kulturtjänsterna och konstnärernas stipendiesystem tillgodoses, men också användningen av den nuvarande finansieringen utvärderas. Den finansiella basen för kulturen görs mångsidigare, i synnerhet som det förutom grundläggande satsningar också behövs satsningar för att tillämpa och produktifiera den kulturella och konstnärliga kreativiteten inom olika sektorer av samhällspolitik. De olika konstområdenas ställning utvecklas för att grunden för den kreativa verksamheten och dess återverkningar ytterligare skall förstärkas.

4. Större öppenhet genom ändrade värden och attityder

Det finländska attitydklimatet granskas och debattkulturen främjas på ett självkritiskt sätt i såväl utbildningen, medborgarverksamheten, politiken som media. Ytterligare uppmärksamhet fästs vid att förbättra påverkningsmöjligheterna och stärka förutsättningarna för medborgarverksamhet. Diskussion och kritik ses som en naturlig del av interaktionen, och att lära ut argumentationsförmåga är en del av skolans arbete. Internationell verksamhet samt interkulturell växelverkan i hemlandet har klart större attraktionskraft än nu och behövliga forum inrättas för dem.

5. Inspirerande miljöer

I Finland fästs uppmärksamhet vid kvalitetsaspekter som främjar kreativitet i den bebyggda miljön. De förslag som har lagts fram i rapporter av de medverkande arbetsgrupperna i kreativitetsstrategin, dvs. förslagen om en kritisk granskning av samhällsplaneringens, arkitekturens och byggandets paradigmer, framtagning av ut-

vecklingsidéer för kreativa miljöer, utveckling av tillvägagångssätten för deltagande och påverkan, främjande av möjligheterna till interaktion, kreativ användning av lediga lokaler och föränderliga lösningar för boende, är användbara som sätt att främja målet.

6. Praxis i arbetslivet skall gynna kreativitet

Den omvandling som informationssamhällets utveckling medför för arbetslivet har knappt kommit i gång, vilket innebär att utvecklingen i arbetslivet måste ägnas särskild uppmärksamhet. En indelning av arbetslivet i kreativt och icke-kreativt arbete bör undvikas, även om det finns skäl att erkänna att uppgifter är olika. Det behövs en omfattande forsknings- och försöksverksamhet om hur arrangemang som är fruktbara med avseende på kreativ verksamhet kan genomföras i olika arbetsgemenskaper och uppgifter. Även den normgrund som styr arbetslivet och praxis justeras med utgångspunkt i hur de hindrar eller främjar uppkomsten av ett kreativt och innovativt arbetsliv.

7. Motivation, ledarskap och arbetsrotation skall sätta fart på kreativiteten

För att åstadkomma en kulturförändring som främjar kreativitet och innovativitet på våra arbetsplatser tar man fasta på praxis som uppmuntrar och belönar. I ledarskapsutbildningen får de deltagande lära sig ledning i kreativitet och innovativitet. Den offentliga förvaltningens norm- och resultatstyrningspraxis kompletteras eller ersätts med styrning av innovativ praxis. Det görs en utredning om metoder att främja arbetsrotation, undanröjande av hinder och nytta.

8. Kreativitet och innovativitet till alla sektorer och regioner

Kreativitet och innovativitet främjas inom alla sektorer. Olika stöd- och finansieringssystem som påverkar näringslivet utvärderas utgående från hur de främjar innovativiteten. De utvecklingsåtgärder som gäller s.k. kreativa sektorer skall vara tillräckligt heltäckande och långsiktiga med möjlighet till tillväxt och internationalisering. Finansieringen av regional utveckling och annat stöd görs mångsidigare i syfte att stärka innovativa utvecklingsmöjligheter i regionerna.

9. Idéernas väg till produkter

Företagsamhetens ställning stärks ytterligare i Finland. Ett politikprogram för företagsamhet startas även under kommande regeringsperiod. Skolornas fostran till företagsamhet stärks. Systemen för ekonomiska incentiv i utbildningen på andra stadiet och på högre nivå utvecklas i syfte att förbättra växelverkan mellan utbildning och arbetsliv.

10. Strukturerna och tillvägagångssätten inom förvaltningen revideras

Inom den offentliga förvaltningen skapas bättre förutsättningar än för närvarande till strategiskt ledande. Organisationsstrukturer och tillvägagångssätt utvecklas mot större smidighet så att de svarar mot nya utvecklingsbehov. Ministeriernas och den övriga centralförvaltningens förmåga att sköta sektoröverskridande ansvar och uppgifter förbättras avsevärt. Det söks också nya samarbetsmodeller för den offentliga förvaltningen, näringslivet och medborgarsamhället. Organiserandet av och resurstilldelningen till politikprogrammen sker på ett betydligt effektivare sätt än nu.

11. Kreativitetsavtal

Vid beredningen av nästa regeringsprogram beaktas de riktlinjer och förslag som lagts fram i rapporten. I syfte att uppnå målen i kreativitetsstrategin görs åtgärderna för att främja kreativitet och innovativitet till ett av den följande regeringens politikprogram. Undervisningsministeriet svarar för beredningen av politikprogrammet samt för uppföljningen av denna kreativitetsstrategi och eventuella andra fortsatta åtgärder. De olika aktörerna i det finska samhället antar vid utvecklingen av sina egna funktioner och sektorernas funktioner utmaningen att främja kreativitet och innovativitet genom att utnyttja materialet i kreativitetsstrategin.

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Julkaisumyynti / Bokförsäljning

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet
PL 4 / PB 4 (Vuorikatu 3 / Berggatan 3)
00014 Helsingin Yliopisto / Helsingfors Universitet
puhelin / telefon (09) 7010 2363
faksi / fax (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi

ISBN: 952-485-232-2 (nid.)

ISBN: 952-485-233-0 (PDF)

ISSN:1458-8110

Helsinki 2006